

**БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ЯАМ
БОЛОВСРОЛЫН СУДАЛГААНЫ ҮНДЭСНИЙ ХҮРЭЭЛЭН**

**СУРГАЛТЫН ТОЛЬ БИЧИГ
МОНГОЛ-ТУВА
ТУВА-МОНГОЛ
Зураг, технологи I-V анги**

**ӨӨРЕДИЛГЕНИЦ ТОЙЛУ БИЖИИ
МООЛ-ТЫВА
ТЫВА-МООЛ
Чурук, технологи I-V анги**

Улаанбаатар

2023 он

Өмнөх үг

Сурагч танд монгол-тува, тува-монгол хэлний сургалтын толь бичгийг сайжруулан хүргэж байгаадаа баяртай байна. Уг сургалтын толь бичиг нийт 3366 орчим үг хэллэгтэй. Эдгээр үгсийг I-V ангийн дүрслэх урлагийн хичээлийн сурах бичгээс түүж, монгол хэлээс тува хэл рүү хөрвүүлсэн болно.

Энэхүү толь бичиг нь 2021 онд анх удаа гарч тодорхой хугацаанд туршиж, сайжруулах санал авсны дагуу дахин хэвлүүлэн та бүхэнд хүргүүлж байна.

Сурагч та сургалтын толь бичгээ идэвхтэй ашиглаж, хичээлдээ шамдан суралцаарай.

ТАНД АМЖИЛТ ХҮСЬЕ.

БШУЯ, Боловсролын судалгааны үндэсний хүрээлэн

Та толь бичгийг ашиглахдаа дараах зүйлсийг анхаараарай

Сургалтын толь бичиг ашиглахдаа дараах зөвлөмжтэй танилцаарай.
Үүнд:

- ✓ Толь бичгээс үг хайхдаа цагаан толгойн үсгийн дарааллаар хайгаарай.
- ✓ Зарим үгийг сурах бичигт байгаа холбоо үгээр нь оруулж, толгой үгийг нь тусад нь орчуулав. Жишээ нь: *зөв – чөл, зөв биш гурвалжин – чөл эмес үш-булуңчук.*
- ✓ Орчуулсан үгийн ойролцоо утгыг таслалаар (,) тусгаарласан. Жишээ нь: *зам хөндлөн гарах – орукту доора кежер, орук кежер.*
- ✓ Дуудлага, бичлэг адил боловч өөр утга бүхий үгсийг цэгтэй таслалаар (;) тусгаарлаж, тоогоор дугаарласан. Жишээ нь: *хиллэх – 1. салмаан көөр; 2. килилээр, кызыгаарлаар.* Монгол хэлээр оруулсан жишээг үзээрэй. Жишээ нь: *ичих – 1. хүн ичих – ыядыыр; 2. баавгай ичих – ижээр.*
- ✓ Зарим үгийг тайлбартай дугуй хаалтад авсан. Жишээ нь: *гол – өзек (лааның өзээ).*
- ✓ Зарим үгийг хэлж заншсан хэллэгээр нь хэвээр үлдээсэн. Жишээ нь: *агаарын хэм – агаарның градузу, амин дэм – витамин.*

А

аалз
авирах

авхаалжтай
агар зандан хувин
агуй
агуйд амьдрах
агуу зураач
агуулга
адуу
адуун сүрэг
аж амьдрал
алслалт
алслалтай зураг
алтан соёмбо
алхам
алхан хээ
алхах
ам дөрвөлжин
амбан шар
амилуулах
амин дэм
амсар
амьдрал ахуй
амьтан зурах
амьтан
амьтны баг
амьтны зан авир
амьтны хөдөлгөөн
ангайлгах
ар тал
араг
араг зураг
араг үүрэх
араг яс
арам
арга
аргал
аргаль

эрвээнчик
халбактаныыр, кербектениир,
чүткүүр
аваангыр, шимченгир
агар чандан соо
куй
куйга чурттаар
улуг чурукчу
агуулга
чылгы
аскыр өөр, өөр чылгы
амыдырал, чуртталга
ыраакшыл
ыраакшылдыг чурук
алдын соёмбо
базым
паска кээ
кылаштаар
тик дөрбелчин
четкен чоон шар
тынгарар
витамин
эрии
амыдырал агуй
амытан чуруур
амытан
амытанның хеви
амытанның аажы чаңы
амытанның шимчээшкини
аңгайтыр
артыы талазы, артыы ийи
арык
дизиг чурук
арык чүктээр
дизиг сөөк
чеңгир өң
арга
аргасын
аргар

аргамж
аргамжих
аргачлал
ард
ардын урлаг

арын хөл
арьс хамгаалах
ахар сүүл
ахиу
ачлах
аюулгүй ажиллагаа

аргамчы
аргамчыыр
аргачлал
арат, чон
чоннуу уран чүүлү, араттың уран
чүүлү
арты бут, соңгу бут
кеш хамгаалаар
коңгудак
улугсум
ачылаар
айыыл чок ажилдаары

Б

баатар
баатарлаг
баг
багаар ажиллах
багаж
багц
багцалж боох
байгалийн гарал
байгалийн материал
байгалийн чулуу
байгаль
байгаль ээж
байрлуулах
байршил
балны пүрш
баримал
баримал барих
баримжаалах
баримлын шавар
бариул
барих
баруун хөл
баяжилт
баяжилт хийх
баяжуулах
баяжуулсан зураг

баатыр
баатырлыг
бөлүк, кезек
бөлүктен ажилдаар
сайман
мөөң
мөөңнеп боор
бойдустуң угу
бойдустуң материалы
бойдустуң дажы
бойдус
бойдус ие
орнаштырар, тургузар
туруш
балдың пүржиини
чазанды
чазанды тудар
баримжаалаар
чазанды балгажы
туткууш
тудар
аай бут, оң бут
байыжыдылга
байыжыдылга кылыр
байыжыдар
байыткан чурук

баяр цэнгэл
бие
биеийн онцлог
биеийн өсөлт
биеийн харьцаа
биеийн хөдөлгөөн
биет бүтээх
биет загвар
биет
бийр
битүү
битүү бүрэх
битүүлэх
бичгийн хавчаар
бичиг
богино
бодох
болжмор
боловсрох
боловсруулах
боловсруулах арга
бор өнгө
бор шаргал өнгө
бор шувуу
боргоцой
босоо
босоо тэнхлэг
бөгж
бөглөө
бөжин II.

бөмбөлөг
бөмбөрцөг
бөөрөнхий
бөөрөнхийлөх
бөөрөнхийлэх арга
бугуйвч хэлхэх
бугуйвч
будаг дүрэх
будаг найруулах
будаг нийлүүлэх

өөрүшкү
мага-бот
мага-боттуң ончагайы
мага-боттуң өзүлдеси
мага-боттуң деңнелгези
мага-боттуң шимчээшкини
боттуг дүрзү бүдүрер
боттуг үлегер
боттуг дүрзү
биир
муңгаш
муңгаш шывар
муңгаштаар
саазынның кыскажы
бижик
кыска
бодаар
бора хөкпеш
болбасыраар
болбасырадыыр
болбасырадыыр арга
бора өң
бора-саргыш өң
бора кушкаш
чочагай
тургузу
тургузу тэнхлэг
чүстүк
дуушкун
хыраамай (күзүн оолдаан
тоолойның төлү)
шаар
бөмбүрзек
доңгулак
доңгулактаар
доңгулактаар арга
билискик догуур
билискик
будукту сугар
будук холуштурар
будук каттыштырар

будаг
будгийнхаа дээрээс
будаг үлээх
будаг хиртэх
будагтай хуруу
будах
будгийн нийлүүр
булчин
бургас
бусад
бусдаар хүндлүүлэх
бусдыг өрөвдөх
бут
бутлаг ургамал
бүдүүвтэр утас
бүдэг
бүрдэл
бүрдэл хэсэг
бүтэн
бүтэц
бүтээгдэхүүн
бүтээгдэхүүн хийх
бүтээл
бүтээл хийх
бүтээх
бэлгэдэл
бэлэг дурсгал
бэлэгшээл
бэлэн нарийн тууз

бэхжүүлэх
бяцхан ном

будук
будуктуң кырынан
будукту үрер
будук киргиир
будуктуг эргек
будуур
будуктуң каттыштырылгазы
булчуң, шыңган
тал
өске
өскелернен хүндүледиир
өскелерни кээргээр
чадан ыяш
чадан үнүш
чоонсумаар дасын
бүлүргей
каттыжыышкын
каттыжыышкын кезээ
бүдүн
бүдүш
кылыг
кылыг кылыр
бүтээл
бүтээл кылыр
бүдүрер
бэлгэдэл
белек тураскаал
биликшээл
белен чиңге тууз, белен чиңге
лент
быжырныктырар
бичии ном

В

ваар

доңга

Г

гадаргуу
гадил

кадар
банан

газар
ганцаардах
гар оёдол
гар
гарамгай авьяас
гацуур
гогцоо
гогцоо зураас
гогцоодох
гогцоолдох
гоёл чимэглэл
гоёл чимэглэлийн урлаг
гол
гол дүр
голоор нь хуваах
гонзгой дөрвөлжин
гортиг
гөлөг
гуаш
гурвалжин
гурван өнгийн дагнаас
гурван хэмжээст
гуурс
гүйцээх
гүн өнгө
гүц
гэлдрэх
гэр бүл
гэрийн даалгавар
гэрийн тэжээмэл амьтан

чер
чааскаансыраар
хол даарашкы
хол
кончуг авьяас
шиви
илбек
илбек шыйыг, ээр шыйыг
илбектээр
илбектениир
каасталга
каасталганың уран чүүлү
ортузу, өзек
кол дүр
ортузунан үлээр
шөйвек дөрбелчин
циркуль
эник
гуаш
үш-булуңчук
үш өңнүг дагнаас
үш хемчээлдиг
куурсун
четкилдээр
терең өң
бичии шүүгүн
калгыдар, калгыыр
өг-бүле
онаалга
өгнүң азырал амытаны

Д

даавууны өөдөс
даам
даамны хөлөг
даваа
давамгайлах
давтамж өнгө
давтамжтай зураг
даавуун чимэглэл

бөстүң хыындаа
даам
даамның көлү
кырлаң
тергиидээр
катаптаан өң
катаптаан чурук
бөстүг каасталга

давуун чимэглэл оёх
давхар будаг
давхар цаас
давхарлан нугалах
давхарлах
давхих
дагнаас
дагнааслан зурах
дагнаасыг нийлүүлж зурах
далавч
далавчийг хөдөлгөх
далбаа
далбааны иш
дамжуулах
дараалал
дараах
дардаг товч
дардас
дахин боловсруулах
дов
довцог толгой
догшин
долгион зураас
долгион
доош нугалах
дотогш нугалах
дугтуй
дугтуйнд шургуулах
дугуй
дулаан өнгө
дурсгал
дусал
дуурайлгах
дүйцэх
дүн
дүн шинжилгээ
дүрс
дүрс бүтээх
дүрс загвар
дүрс товойх
дүрс үүсгэх

бөстүг каасталга даараар
каът будук
каът саазын
дапкырлап сыгар
каъттаар
шавар
дагнаас, катташкы
дагнааслап чуруур
дагнаасты кадыштырып чуруур
салгын
салгынны шимчедиир
тук
туктуң сывы
дамчыдар
дараалал
дарыйгы
базар тана
базыышкын
дагын болбасырадыыр
дөңгелек
межелик
догшин
чалгыг шыйыг
чалгыг
куду сыгар
ишкээр сыгар
чагаа хавы, дугтуй
чагаа хавынга шургудар
төгерик
чылыг өң
тураскаал
дамды
өкүндүрер
тааржыыр, дөмейлежиир
дүн
дүн шинчилел
дүрзү
дүрзү бүдүрер
дүрзү үлегер
дүрзү товаяр
дүрзү үндүрер, дүрзү бүдүрер

дүрсийн хэлбэр
дүрслэх
дүрсэн наамал
дүрсэн хэлбэр
дүр
дүрэм
дэвсгэр өнгө
дэвтээсэн цаас
дэвтээх
дэвшил
дэвших
дэгдэх
дэгдээхэй
дэлгэмэл босоо
дэлгэх чимэглэл
дэлгэмэл хэвтээ
дэлгээс
дэлхий
дэлхийн уран зураачид
дэнж
дэрс
дэрс мод
дээдлэх

дүрзүнүч хевири
дүрзүлээр
дүрзүлүг чыпшынды
дүрзүлүг хевир
дүр
дүрүм
чадыг өң
шыгыткан саазын
шыгыдар
депшилге
депшиир
шурап халыыр
давыырак
чаттынган тургузу
чадар каасталга
чаттынган чыткыр
чаттынныг
делегей
делегейниң уран чураачылары
дөң
тересин
тересин ыяш
дээдилээр

Е

ерөнхий
ерөнхийлөн зурах

ерөнхийлөн харах
ерөнхийлэн хийх

ниити, сома
ниитизинде чуруур, сомалап
чуруур
ниитизинде көөр, сомалап көөр
ниитизинде кылыр, сомалап
кылыр

Ё

ёроол

дүп

Ж

жааз
жигд
жижиг баримал
жижиглэх
жин
жингийн цуваа
жишүү харах

чаазы
декши
бичии чазанды
хоюглаар, бичииледиир
салмак
чиң сөөрткен тевелер
хыйыр көөр

З

заан
загасны сэлүүр
загвар
загвар бүтээх
загвар зохиох
загвар хөдлөх
загварчилсан биет
загварчлах
задрах
задгай зохиомж
задгай
зай
зайнаас
зайран
зам
замын хөдөлгөөн
зан заншил
зан үйл
зангидах
зараа
зарц өнгө
зах
захлах оёдол
зогсох
зоох
зориулалт
зориулалтын сав
зориулах
зос

заан
балыктың салгыны
үлегер
үлегер бүдүрер
үлегер чогаадыыр
үлегер шимчээр
үлегерлээн дүрзү
үлегерлээр
частынар, быдыраар
чадагай чогаадылга
чадагай
чай
чайнан
эр хам
орук
оруктуң шимчээшкини
чаң чаңчыл
чаңчыл
доңнап баглаар
чараа чечен
куу өң
ша
ыт диштээр даарашкы
доктаар
подый идер, шанчыыр
зориулалт
зориулаттынган сава
зориулаар
чоза, довурак будук

зохиомж
зохион бүтээгч
зохицол
зөв
зөвлөмж
зөгий
зөөлөн эд
зөрүүлэх
зулзага
зураас
зураас арилгагч
зураас гаргах
зураасан зураг
зураач
зураачийн нэр
зурагт хуудас
зурах
зургаа баяжуулах
зургийг буулгах
зургийн агуулга
зургийн дэвтэр
зургийн нэр
зурж дуусах
зууван
зуурмаг
зууш
зүсэгч
зүсэх, огтлох
зүү
зүүлт
зүүлт хийх
зүүлтийн гоёл
зээрд морь

идэш
идэштэн
ижил
ижил тэнцүү тал
илт ялгарах

чогаадылга
чогаап бүдүрүгжү
тааржылга
чөп
сүмө
ар
чимчак эт
карыштырар
амытанның төлү
шыйыг
шыйыг чидирикчи
шыйыг үндүдер
шыйыглыг чурук
чураачы
чурукчунуң ады
чуруктуг арын
чуруур
чуруун байыдар
чурукту дүжүрер
чуруктуң агуулгазы
чурук кыдыраажы
чуруктуң ады
чуруп доозар
шөйвек
чуурмак
чиик чем
кезикчи
кезер
ине
моюннуң азыы
моюннуң азыы кылыр
моюннуң азыының каасталгазы
шилги аът

И

чем
чемненикчи
дөөй
дөөй дең тала, дөөй дең иий
илейти ылгарар

илтгэх
имэрдэж оёх
ирмэг
их бие

илеткээр
имгирип даараар
ирмек
улуг мага-бот

Л

лаа
лааны тосон харандаа

лаа
лааның үстүг харандаазы

М

магнай
магтан зураг
майхан
мал
мал амьтан зурах
мандан бадрах
мартан зураг
махир
махир мөчир
машины бүхээг
машины оёдол
машины тэвш
машины хөдөлгүүр
машиныг хөдөлгөх
могой
мод зорох
монгол зургийн арга
морин хээ
мөлгөр чулуу
мөлгөр
мөөг
мөчир
муруй
мэдрэх
мэдээлэл
мэндчилгээ

мэндчилгээний загвар
мяндсан утас

маңнай
магтан чурук
майган
мал
мал амьтан чуруур
мандып бадыраар
мартан чурук
ээр
ээр будук
машинниң кабины
машинниң даарашкызы
машинниң күзүвү
машинниң шимчедишкени
машинни шимчедиир
чылан
ыяш чонар
моол чуруктуң аргазы
аът кээ
шулу даш
шулу
мөөкү
будук
хыйыр
медерээр
медээлел
мендилээшкин, байыр
чедиришкин
мендилээшкинниң үлегери
мяндсан удасын, торгу удасын

Н

наамал
наамал наах
наах
навч
навчаар урлах
навчин наамал
нагац
нагтан зураг
налах
налуу сандал
намируулах
нарийн
нарны цацраг
нарс
нахиа
нийлмэл дүрс
нийлүүлэн наах
нийлүүлэх
нимгэн
нисгэгч
нисдэг тэрэг
ногоон өнгө
номын богц
номын зураг чимэглэл
номын хавчуурга
ноорог
ноороглох
нуга
нугалах зураас
нугалсан тал
нум
нуман зураас
нүд
нүүдэл
нүүдэлчид
нүүдэлчин
нүх хэрэх
нэг төвт зураг
нэр

чыпшынды
чыпшынды чыпшырар
чыпшырар
калбы
калбынан урлаар
калбы чыпшынды
даай
нагтан чурук
сөлениир
сөленчилиг сандал
киискидер
чиңге
хүннүң херели
хара ыяш, дыт
кустуг
каттышкан дүрзү
каттыштырып чыпшырар
каттыштырар
чуга
ужудукчу
ужар хеме
ногаан өң
номнуң таалыңы
номнуң чурук каасталгазы
номнуң кыстырыы
ноорог, багай саазын
ноороглаар
шынаа
сыгар шыйыг
сыккан талазы
ча
ча хевирлиг шыйыг
карак
көш
көшкүнчүлөр, көшкүн чон
көшкүн
үт торлаар
бир төптүг чурук
ат

нэрлэх
нэрших
нэхмэл
нэхмэл ширхэг
нэхээсгүй даавуу
нялж наах

адаар
адаттынар
догумал
догумал ширхэг
догуттунбаан бөс, догуг чок бөс
илчирейтип чыпшырар

О

овоо
огтлох, зүсэх
огтлох зураас
оёдлын багаж хэрэгсэл
оёдлын машин
оёдол
оёх
ой мод
олбог
олны анхаарал
олон дүрс үүсгэх
олшруулах
онгоц
оньсого
оосор
оосорлох
орон зай
орон зайтай зурах
орчин
орчин бүрдүүлэх

орчлон
отор
оцон шувуу
оюун санаа
оюун ухаан
оюунлаг
оюуны дүрслэл
оюуны зураглал хийх
оюуны хөдөлмөр

оваа
кезер
кезер шыйыг
даарашкының сайманы
даараар машин
даарашкы
даараар
арга ыяш
олбук
көптүң кичээнгейи
көвей дүрүзү бүдүрер
көвейтедиир, көвүдедиир
оңгуца
тывызык
баг
баглаар
чай
чайлыг чуруур
хүрээлел, ол ара, кыдыы
хүрээлелин бүрдештирер,
кыдыы араны бүрдештирер
орчалаң
одар
харның кужу
оюун сагыш
оюун угаан
оюуннуг
оюуннуң дүрзүлели
оюуннуң чурулга кылыр
оюуннуң күш-ажылы

Ө

өвөр тал
өвөр
өвөрмөц
өвөрмөц зураг
өвслөг ургамал
өвсний соргог
өвсөн наамал
өгөгдөл
өгсүүр хэжүүр
өд
өлзий хээ
өлчир
өнгө
өнгийн утас
өнгийн хүрд
өнгийн цаас
өнгө зохицол
өнгө зэрэгцүүлэн
өнгө тогтоох
өнгө тогтох
өнгө уусгах
өнгийн давтамж
өнгө үүсгэх
өнгө ялган будах
өнгө ялгаруулах
өнгө ялгах
өнгөн тал руу
өнгөний хүрдийг харьцуулах
өнгүүдийг нэрлэх
өндөг
өндгөө дарах
өнөр өтгөн гэр бүл
өнцөг
өнцөглөсөн зохиомж
өөдөс
өөрөөр чимэглэх
өөрсдөө сэтгэх
өргөн зураас
өргөн эмжээр

иштии талазы, иштии ийи
мурнуу, иштии
тускай
тускай чурук, ончагай чурук
сигенниг үнүш
сону оът
сиген чыпшынды
бердиниг
өксээр дыралгак
салгын
өлчей кээ
мөң, бартык
өң
өңнүг дасын, өңнүг удасын
өңнүг хүрдү
өңнүг саазын
өң тааржылгазы
өң чергелештирер
өң доктаадыыр
өң, доктаар
өң сиирер
өңнүң катаптаары
өң бүдүрер
өң ылгап будуур
өң ылгарлыыр
өң ылгаар
өң ийиндиве, өң ийи куду
өңнерниң хүрдүзүн деңнээр
өңнерни адаар
чумурга
чумургазын базар
өнер өг-бүле
өнчек, азыг
өнчектээн чогаадыышкын
хыындак
өскээр каастаар
боттары сеткиир
калбак шыйыг
шалба, калбак эмчээр

өргөст хэмх
өрж наах
өрөвдөлтэй
өрөвдөх
өсөн баяжих
өтгөвтөр будук
өтгөн будаг
өтгөн
өхөөрдөм

пүрш
пүршинд хавчуулах
пүүзэн хээ

сайтар хутгах
санамж
сансрын хөлөг
сарьсан багваахай
сахал
сийлбэр
сийлэх
солбиулан хуваах
солонгорох
сонгож хийх зүйл
сонгосон зураг
сонор соргог
соруул
сувсан чимэглэл
сугалах
судалбар зураг
сулрах
сум
сумны дагуу
сурагчдын бүтээл

суурлиулах
суурь

огурци
өрүп чыпшырар
кээргенчиг
кээргээр
өзүп байыыр
хоюгсум будук
хоюг будук
хоюг, мытпак
кызыктыг

П

пүрш
пүршке кыстырар
кулчалыг кээ

С

эки былгаар
кичээндириг
сансарның хөлгези
часкы
сал
оюг
ояр
солуштуруп үлээр
челээштелиир
соңгуп кылыр чүүл
соңгуун чурук
сергек
соруул
чинчи каасталга
суурар, ушта тыртар
судалбар чурук
божуур, кокшаар
ок
окту эдерти
өөреникчилерниң бүтээли,
өөреникчилерниң кылыглары
орнукшудар
орну, таваа

суурь хийх
суут зураачид

сүвлэх
сүвлээд бөхлөх

сүлбээр зүү
сүлжих
сүлжмэл
сүр жавхаа
сүрлэг бадрангуй
сэдэвт баримал
сэдэвт зураг
сэмэрдэггүй даавуу
сэмэрэлтээс хамгаалах
сэнс
сэтгэгдэл
сэтгэлийн хөдөлгөөн

сэтгэл тэнэгэр
сэтгэх
сэтэлж хайчлах
сэтлэх
сэтэр

орнун кылыр, таваан кылыр
чарлыг чураачылар, алдарлыг
чурукчулар
сыптаар
сыптааш быжыглаар, сыптааш
дүүр
теремеш, тээг ине
өрүүр
өрүмел
сүр сүлде
сүрлүг бадыраңгай
седиптиг чазанды
седиптиг чурук
дыдарылбас бөс
дыдарлыырынан хамгаалаар
сенсе
сэтгэгдэл
сеткил доюлдурруу, сеткил
шимчээшкини
хөңнү ажык, сеткили делгем
сеткиир
чире хайчылаар
чирер
ыдык

Т

тавцан
таг
таглах
тайз дэлгэцийн урлаг
таллан зурах
таллан наах
таллах
талст
тамга
тараан будах
тарвас
тарсан цавуу
тархах
тасархай зураас

давжыыр, тавцан
какпак
какпактаар
тайз уран чүүлү
чартыктай чуруур
чартыктай чыпшырар
чартыктаар
талст
таңма
тарадып будуур
тарвас
тараан челим
тараар
үзүк шыйыг

таталбар зураг
тахиа
тахианы залаа
тахианы сүүл
тахианы хөл
тахир
тахир зураас
тахир мөчир
тахир шугам
ташуу
техник технологи
товгор
товойлгон сүүдэрлэх
товойлгох
товч хадах
товч
товчоор чимэглэх
тогоруу
тойрог
тойрог үүсгэх
тойруулан зурах
толбо
толбо гаргах
толболон зурах
толботой амьтан
толгой
том, жижиг хэмжээ
тоолох
тооны билгэдэл
тооцоолох
торгон туузаар чимэглэх
тос
тосон харандаа
тосон
төгөл
төөлүүр хорхой
төр
төрийн далбаа
төрийн шагнал
төрийн шагналт
төсөөлөл

сомалаан чурук
дагаа
дагааның чалаазы
дагааның кудуруу
дагааның буду
ээр
ээр шыйыг
ээр будук
ээр шугам
кыйгаш
техник технологи
достак
товайтып көлеңгиледиир
товайтыр
тана хадаар, допчу хадаар
тана, допчу
тананан каастаар
дуруяа
долганчык
долганчык бүдүрер
долгандыр чуруур
толбо
толбо үндүрер
толболап чуруур
толболыг амьтан
баш
улуг, бичии хемчээ
санаар
санның билигдили
тооцоолаар, санаар, бодаар
торгун туузунан каастаар
үс
үстүг харандаа
үстүг
калжан кат
үзүк курт
төре, чазак
төрениң тугу
төрениң шаңналы
төрениң дээди шаңналдыг
даап бодаашкын

төсөөлөх
тугал
тугалган цаас
тулга
тулгуур
тулгын гурван чулуу
туршилт
тусгай зориулалтын машин
тусгай уут
туслах дүр
тууз
туузан метр
туузан цаас
туучих оёдол

тухлах
түлхэлт
түлхэх
түмэн наст хээ
түргэн тусламж
түрийвч
тэгш бус хэм
тэгш хэм
тэлүүр
тэмээ
тэмээн тэрэг
тэн
тэнгис
тэнийлгэх
тэнцвэр
тэнцүүлэх
тэнцэх
тэсвэр тэвчээр
тээврийн хэрэгсэл

даап бодаар, дөөйлөп бодаар
бызаа
хоргулчун саазын
ожук
даянгыыш, сөлеңгиш
ожуктуң үш дажы
туршилт, шенелде
тускай зориулалтының машини
тускай хап
дузалаар дүр
лент
бөс метр
туузан саазын
хаваар даарашкы, сүрер
даарашкы
таваар, тап-биле саадаар
идииншкин, идиг
идер
түмен чаштыг кээ
түрген дуза
капчык
декши эмес ара
декши ара
кериг
теве
теве терген
чеңгир
теңгис
тенийтиир
шиң
шиңнештирер
шиңнежиир
шыдам, шыдамныг
тээвэр херексели, чүдүрүг
херексели

угалз I.
угалз II.
угалз бүтээх

угулза
кошкар
угулза бүдүрер

у

угалзаар чимэглэх
угсрах
улаалзгана
улаан өнгө
улаан хосолсон өнгө
улаан хэсэг
уламжлалт
уламжлалт арга барил
улбар шар өнгө
улиас
унага
унжлаган тоглоом
уран барилга
уран баримал
уран бичлэг
уран зураг
уран зураг унших
уран сайхны хэтрүүлэг
уран сайхныг хөгжүүлэх
уран сэтгэмж
урах
ургаа мод
ургамал
ургамлын иш
ургийн мод
ургуулан бодох
урлаачид
урлаг
урлаг судлаач
урлах
урлацгаая
урт
уртааш
уртааш нь хуваах
ус
усан будаг
усан үзэм
усны сав
утас
утас гүйлгэх
утсан цацаг

угулзанан каастаар
угсуар
кызыл кат
кызыл өң
кызыл холушкан өң
кызыл кезээ
уламчылалдыг
уламчылалдыг арга
кызыл сарыг өң
терек
кулун
азар оюн
уран тудуг
уран чазанды
уран бижимел
уран чурук
уран чурук номчуур
уран чүүл кедирээдишкени
уран чүүлдү хөгжүдөр
уран сагыш
орар
өзүп турар ыяш
үнүш
үнүштүң сывы
төрел дөстүң ыяжы
чогаадып бодаар
шеверлер, ус шеверлер
уран чүүл
уран чүүл шинчилекчи
урлаар
урлаакай
узун
узуну
узунунан үлээр
суг
суг будук
суг үзүм
сугнуң савазы
удасын, дасын
удасын чүгүртүүр
удасын чачак

утас гогцоодох

утас багцлах
уул
уулын мухар
уураг тархи
уут
уутны урт
ухагдахуун
уяа
уяа гүйлгэх
уян хатан

удасын доңнаар, удасын дүүр,
удасын муңгаштаар
дасынны мөөңнээр
даг
дагның оюу, дагның муңгажы
уурак мээ
хап
хаптың узуну
ухагдахуун
баг
чеп чүгүртүүр
ээлгир

Ү

үд
үдлэх
үдэх утас
үдээс
үдээс хойш
үзүүртэй зүйл
үзэсгэлэн I.
үзэсгэлэн II.
үйлдвэр
үйсэн бөглөө
үлгэр
үндсэн дүрсүүд
үндсэн өнгө
үндэс
үнэг
үргэлж
үрэх
үс
үсний даруулга
үүл
үүлэн хээ
үүр
үүр засах
үүр засдаггүй
үүргэвч
үр боловсрох

дүъш
дүъштээр
үдээр дасын
эдиктиң баа, үдээсин
дүъштен соңгаар
уштуг чүве
делгелге
коюу, чараш
үйлдвэр, үлетпүр
бешке, чөвүрээ дуушкун
тоол
үндезин дүрзүлер
кол өң
дазыл
дилги
үргүлчү
өйгээр
дүк
баштың дүгүнүң базырыы
булут
булут кээ
уя
уя чазаар
уя чазавас
чүктээшкин, чүктешки
үрезин болбасыраар

үр тарих
үүсгэж зурах
үүсгэх
үүсмэл
үүсмэл ногоон өнгө
үүсмэл өнгө
үүсмэл улбар шар өнгө
үүсмэл ягаан өнгө
үүссэн дүрс
үхрийн нүд
үхэр тэрэг
үхэшгүй мөнх

үрезин тараар
үндүрүп чуруур
үндүрер
үүскеттинген, бүткөн
үүскеттинген ногоон өң
үүскеттинген өң
үнген кызыл сарыг өң
үнген оошку өң
үнген дүрзү
хара кат
инекке сөөртүүр терген
өлум чок мөңге

Х

хавсарсан цаас
хавсарч нугалах
хавтгай дүрс
хавтгай
хавтгайлах
хавцал
хавцалын эх
хавчаар
хавчмал
хавчуулах
хавчуурга
хагархай шил
хадах
хад чулуу
хадны зураг
хажуу тал
хажуунаас харах
хайрлах хамгаалах
хайрцагны ирмэг
хайч
хайчилсан угалз
хайчилсан цаас
хайчлах
хайчлах зураас
хайчыг ангайлах
халуун дотно

капсырган саазын
капсырып сыгар
калбак дүрзү
калбак
калбактаар
капшал, шың
шың бажы
кызыг
кызымал
кыстырар
кыстырыг
былчык шил, бузук шил
хадаар
хая даш
хаяның чуруу
кыдыы ийи, кыдыы талазы
хажыызынан көөр
хайрлап хамгаалаар
хааршактың ирмээ
хайчы
хайчылаан угулза
хайчылаан саазын
хайчылаар
хайчылаар шыйыг
хайчыны аңгайтыр
чылыг чоок

хамар
хамар угалз
хамгаалах үүрэг
хамтран ярилцах
хананд өлгөдөг дэвтэр
ханасан өнгө
хантааз
ханцуй
хар өнгө
хар мод
хар хээр
харандаа
харгалзах өнгө
харгалзуулах
харьцаа
харьцуулах
хатан сүйх
хатгаж хэвших
хатгамал
хатгах
хатгуур зүү
хатгуур зүүгээр тогтоох
хатирах
хатуу
хатуу цаас
хачин дүрс
хачир
хачиртай талх
хаягдал
хийж гүйцэтгэх
хийсвэр дүрслэл
хир
хиртэлт
хоёр зураас
хол ойрын зай
холбож наах
холбох
хонд
хонх
хонхон цэцэг
хоолны орц

хаай
хаай угулза
хамгаалаар хүлээлге
кады домактажыыр
ханыга азар кыдырааш
синген өң
хөрөктээш
чең
хара өң
дыт
хара доруг
харандаа
догаашкан өң
догааштырар
деңнелге
деңнээр
кадын уялга
даарап өөрениир
шанчып даараан эд
шанчыыр
шанчыыр ине
шанчыыр иненен доктаадыыр
челер
кадыг
кадыг саазын
чиктиг дүрзү
хачир
хачирлыг талх
калдык
кылып күүседиир
хей дүрзүлел
кир
хүн киртээр
ийи шыйыг
ыраак, чооктуң чайы
холбап чыпшырар
холбаар
кызыл сарыг
коңга
коңга чечек
холуксаа

хоолны тэвш
хоол тэжээл
хор
хоргүйжүүлэх
хормогч
хормой
хорол хээ
хорхой шавьж
хошуу
хөвөн
хөвөнтэй савх
хөвөрдөх оёдлоор оёх
хөвөрдөх оёдол
хөдөлгөөн
хөдөлгөөн илэрхийлэх
хөдөлгөөн оруулах
хөдөлгөөнт бүтээл
хөдөлгөөнт загвар
хөдөлгөөнт зураг
хөдөлгөөнт тоглоом
хөл
хөнгөн
хөнгөн өнгө
хөндлөвч мод
хөөрөг
хөөрөгний даалин
хөөс
хөрөг баримал
хөрөг зураг
хөрсөнд шингэх
хөх өнгө
хөх тэнгэр
хөшиг
хөшигний хээ
хөших оёдол
хуванцар
хувилбар
хувирах
хувирашгүй
хувь
хувцсанд хадах гогцоо

чемниң депшизи
чем хүнезин
хоран
хоранын үндүрер
эдектээш
эдек
хорлу кээ
курт кымыскаяк
хаай
хөвөң
хөвөңниг савхы
муңгаш даарашкынан даараар
муңгаш даарашкы
шимчээшкин
шимчээшкин илередин
шимчээшкин киирер
шимчээшкинниг бүтээл
шимчээшкинниг үлегер
шимчээшкинниг чурук
шимчээр оюн
бут
чиик
чиик өң
доора ыяш
хөөрге
хөөргениң менгиизези
көвүк
хөрөк чазанды
хөрөк чурук
хөрүзүнге сиңер
көк өң
көк дээдис
көжеге
көжегениң кээзи
көжүүр даарашкы
пиивир, миржээтир
өске түрү
өскерлиир
өскерилбес
хуу
хепке хадаар шилби

хуйлах
хуйлрах
хуйлсан цаас
хул
хулдаас
хумьж барих
хун шувуу
хурмаст
хуруу
хуруу багтах
хуруувч
хуруун тоглоом
хуруун хүүхэлдэй
хурууны өндөг
хурууны үзүүр
хурууны хэлбэр
хуш
хүзүү
хүйтэн
хүйтэн өнгө
хүнд
хүнд өнгө
хүндрэл
хүндэтгэх
хүрэл баримал
хүрэн өнгө
хүрээ
хүрээ зураас
хүү өнгө
хүүхэлдэй
хүүхэлдэйн кино
хэвтэх
хэвтээ
хэвтээ тэнхлэг
хэлбэр
хэлхээ холбоо
хэмжээ
хэмжээ тааруулах
хэмнэл
хэрэглэгдэхүүн
хэрэглэх

дүрер
мөөңнежиир
дүрген саазын
хула
хулдаасын
дүре тудар
ак-куу куш
хурмаст
эргек
эргек сыңар
чүксүк
эргек оюн
эргек күүкүлдээ
эргектиң бажы
эргектиң ужу
эргектиң хевири
пөш
моюн
соок
соок өң
аар
аар өң
аартаашкын
хүндүлээр
хүлер чазанды
хүрең өң
күрээ
күрээ шыйыг
оол өң
күүкүлдээ
күүкүлдээн кино
чыдар
чыткыр
чыткыр тэнхлэг
хевир
дизиг холбаг
хемчээ
хемжээзин таартыыр
хэмнэл
херексел
хереглээр

хэрэглээ болгох
хэсэг
хээ
хээр
хээр тал
хялбар аргаар зурах
хялбар бүтэц
хялбар давтамж
хялбар

херек болдурар
бөлүк
кээ
доруг
хову шөл
амыр арганан чуруур
амыр бүдүш, амыр тургузуг
амыр катаптаашкын
амыр

Ц

цаас
цаас урах
цаас хуйлах
цаасны үүсэл
цаасны хавчаар
цавуу
цавуугаар барьцалдуулах
цавуудаж наах
цавуудах
цаг
цаг хугацаа
цайруулан зурах
цагаан гантиг
цагаан өнгө
цагаан өнгийн бэлэгдэл
цагираг
цагирган ээмэг
цардах
царс
цацаг хийх
цацагийн оосор
цацаглах
цацал
цацрах
цацруулан зурах
цогих
цоолох
цоорхой
цоохор өнгө

саазын
саазын оорар
саазын дүргектээр
саазынның бүдери
саазынның кызыы
челим
челимнен туттурар
челимнеп чыпшырар
челимнээр
шаг
шаг үе
агартып чуруур
ак гантиг
ак өң
ак өңнүң бэлгэдэли
төгерик, дугуу
тээрмек сырга
кадырар
дыт
чачак кылыр
чачактың баа
чачактаар
чажыл
херелтээр
херелдендир чуруур
дөөректээр
дежер
дежик
ала өң

цох хорхой
цочих
цочрох
цөлөрхөг
цувих арга
цутгах
цэнхэр өнгө

шоокар доос
чожуур, сырбаш дээр
чожуур
шөлсүмээр
шуудар арга
шуткуур
чеңгир өң

Ч

чандмань эрдэнэ
чацаргана
чиглүүлэгч
чигчлүүр
чимэглэл
чимэглэлийн арга
чимэглэлийн гар оёдол
чих
чөлөөт дүрслэл
чөлөөт сэдэв
чулуу
чулууг эвлүүлэх
чүдэнз

чандмань эрдине
чыжыргана
угладыкчы, углакчы
диш чукшуур ыяш
каасталга
каасталганың аргазы
каасталганың хол даарашкызы
кулак
хостуг дүрзүлел
хостуг седип
даш
дашты эвилештирер
чыдынса

Ш

шавар
шаврыг хэрчих
шагай
шагай шүүрэх
шаглах оёдол

шалзлах
шар өнгө
шар шувуу
шарга морь
шигтгэх
шидэх оёдол
шилмүүс
шингэн
шингэн будаг

балгаш
балгашты доораар
кажык
кажык шүүрээр
базырыг даарашкы, сырыыр
даарашкы
чулуктаар
сарыг өң
үгү
шилги аът
карактаар
көжер даарашкы
ине бүрү
суук
суук будук

шинж төрх
ширмэл ширдэг
ширдэг
ширүүн
ширээ
ширээний чимэглэл
шог зураг
шогших
шоо
шоо бүтээх
шооны дэлгээс
шувуу
шувууг угалзлах
шувууд
шувуухай
шугам
шугамтай цаас
шулуун зураас
шулуун чиглэл
шунх
шуудай
шуумал
шүд
шүдний чигчлүүр
шүүдэр
шүүрэх
шүүх

шинчи түрү
сырыглыг ширдек
ширдек
ширүүн, шыңгыы
ширээ
ширээнийң каасталгазы
каткырынчыг чурук
шогшуур
шоо
шоо бүдүрер
шоонуң чадыы
куш
куш уялгалаар
куштар
кушчугаш
шугам
шугамнуг саазын
коо шыйыг
коо уг шиг
чидиг кызыл өң
шуудай
шуумал
диш
диш чукшуужу
шалгын
шүүртээр, карбактаар
шүүр

Э

эв нэгдэл
эвхэх
эвэр
эврийн хэлбэр
эвэр махир
эвэр угалз
эгц өмнө
эд юмс
эзлэх
элс
элсэн манхан

эп найырал
дүрер
мыйыс
мыйыстың хевири
ээр мыйыс
мыйыс угулза
чиге мурну
эд чүве
ээлээр
элесин
элесин дөң

эмгэн хумс
энгийн биет
энгийн гар оёдол
энгэр
энгэсэг өнгө
эр зориг
эрвээхий
эргэлдүүр тоглоом
эргүүлж тэнийлгэх
эргэн тойрон
эрдэнийн сан
эрх I.
эрх II.
эрчилэх
эрээчих
эсгий
эсгий бал
эсгүүр
эсгүүр тогтоох
эсгүүрийн саван
эсгэх
эсрэг өнгө
эх дэлхий
эх өнгө
эцэг өнгө
эзлэхүүний хэмжээ

дуң курт
наам боттуг дүрзү
наам хол даарашкы
хой
оошку өң
эр чүрек
ховаган, хоодгай
дескинчек оюн
андаргаш тенийтиир
кыдыы аразы
эрдинениң саны
эрге
эреген
эрчилээр
шоокарлаар
кидис
кидис бал
быжыг
быжыг доктаадыыр
быжыгның саваңы
быжар
удурланышкак өң
ие делегей
ие өң
ада өң
ишкирниң хемчээзи

Я

ягаан өнгө
ялган харах
ялгах
ялзлах
янзлах
яргуй

оошку өң
ылгап көөр
ылгаар
ылбырадыыр
чазаар, аайлаар, янзылаар
хек-даван

ӨӨРЕДИЛГЕНИҢ ТОЙЛУ БИЖИИ
ТЫВА-МООЛ
Чурук, технологи
I-V анги

СУРГАЛТЫН ТОЛЬ БИЧИГ
ТУВА-МОНГОЛ
Зураг, технологи
I-V анги

А

аай бут, оң бут
аар өң
аар
аартаашкын
агар чандан соо
агартып чуруур
агуулга
ада өң
адаар
адаттынар
азар оюн
айыыл чок ажилдаары
ак гантиг
ак өң
ак өңнүң бэлгэдэли
ак-куу куш
алдын соёмбо
амыдырал агый
амыдырал, чуртталга
амыр
амыр арганан чуруур
амыр катаптаашкын
амытан
амытан чуруур
амытанның аажы чаңы
амытанның төлү
амытанның хеви
амытанның шимчээшкени
аңгайтыыр
аңдаргаш тенийтиир
арат, чон
арга
арга ыяш
аргамчы
аргамчыыр
аргар
аргасын
аргачлал
артар, тергиидээр

баруун хөл
хүнд өнгө
хүнд
хүндрэл
агар зандан хувин
цайруулж зурах
агуулга
эцэг өнгө
нэрлэх
нэрших
унжлаган тоглоом
аюулгүй ажиллагаа
цагаан гантиг
цагаан өнгө
цагаан өнгийн бэлэгдэл
хун шувуу
алтан соёмбо
амьдрал ахуй
аж амьдрал
хялбар
хялбар аргаар зурах
хялбар давтамж
амьтан
амьтан зурах
амьтаны зан авир
зулзага
амьтны баг
амьтаны хөдөлгөөн
ангайлгах
эргүүлж тэнийлгэх
ард
арга
ой мод
аргамж
аргамжих
аргаль
аргал
аргачлал
давамгайлах

арты бут, соңгу бут
арты ийи,
арты талазы
ар
арык
арык чүктээр
аскыр өөр, өөр чылгы
ат
ачылаар
аът кээ

арын хөл
ар тал
зөгий
араг
араг үүрэх
адуун сүрэг
нэр
ачлах
морин хээ

Б

баатыр
баатырлыг
баш
баштың дүгүнүң базыры
баг
баглаар
банан
базар тана
базырыг даарашкы, сырыыр
даарашкы
базым
базышкын
байыжыдар
байыжыдылга
байыжыдылга кылыр
байыткан чурук
балгаш
балгашты доораар
балдың пүржиини
бичии чазанды
баримжаалаар
белек тураскаал
белен чиңге тууз
бердиниг
бешке, чөвүрээ дуушкун
бижик
биир
биликшээл

баатар
баатарлаг
толгой
үсний даруулга
оосор, уяа
оосорлох
гадил
дардаг товч
шаглах оёдол
алхам
дардас
баяжуулах
баяжилт
баяжилт хийх
баяжуулсан зураг
шавар
шаврыг хэрчих
балны пүрш
жигиг баримал
баримжаалах
бэлэг дурсгал
бэлэн нарийн тууз
өгөгдөл
үйсэн бөглөө
бичиг
бийр
бэлэгшээл

билискик догуур
билискик
бичии шүүгүн
ухагдахуун
бир төптүг чурук
бичии ном
бичии чазанды
бодаар
бойдус
бойдус ие
бойдустуң дажы
бойдустуң материалы
бойдустуң угу
болбасыраар
болбасырадыыр
болбасырадыыр арга
бора хөкпеш
бора кушкаш
бора-саргыш өң
боттары сеткиир
боттуг дүрзү бүдүрер
боттуг дүрзү
боттуг үлегер
бөлүк
бөлүк, кезек
бөлүктен ажилдаар
бөмбүрзек
бөс метр
бөстүг каасталга
бөстүң хыындаа
будук каттыштырар
будук кырынан
будук
будук киргиир
будук холуштурар
будук дамдыладыыр
будукту сугар
будукту үрер
будуктуг эргек
будукту каттыштырар
будуктуң каттыштырылгазы

бугуйвч хэлхэх
бугуйвч
гүц
ухагдахуун
нэг төвт зураг
бяцхан ном
жигиг баримал
бодох
байгаль
байгаль ээж
байгалийн чулуу
байгалийн материал
байгалийн гарал
боловсрох
боловсруулах
боловсруулах арга
болжмор
бор шувуу
бор шаргал
өөрсдөө сэтгэх
биет бүтээх
биет
биет загвар
хэсэг
баг хэсэг
багаар ажиллах
бөмбөрцөг
туузан метр
даавуун чимэглэл
даавууны өөдөс
будаг нийлүүлэх
будгийнхаа дээрээс
будаг
будаг хиртэх
будаг найруулах
будаг дусаах
будаг дүрэх
будаг үлээх
будагтай хуруу
будаг нийлүүлэх
будгийн нийлүүр

будуур
бут
булут кээ
булут
булчуң, шыңган
бүдүн
бүдүрер
бүдүш
бүлүргей
бүтээл
бүтээл кылыр
быжар
быжыг
быжыг доктаадыр
быжыгның саваңы
быжырныктырар
бызаа
былчык шил, бузук шил
бэлгэдэл

будах
хөл
үүлэн хээ
үүл
булчин
бүтэн
бүтээх
бүтэц
бүдэг
бүтээл
бүтээл хийх
эсгэх
эсгүүр
эсгүүр тогтоох
эсгүүрийн саван
бэхжүүлэх
тугал
хагархай шил
бэлгэдэл

В

витамин

амин дэм

Г

гуаш

гуаш

Д

даай
даам
даамның көлү
даап бодаар,
даап бодаашкын
даараар
даараар машин
даарап өөрениир
даарашкы
даарашкының сайманы
давжыыр

нагац
даам
даамны хөлөг

төсөөлөл
оёх
оёдлын машин
хатгаж сурах, оёж сурах
оёдол
оёдлын багаж хэрэгсэл
тавцан

давыырак
даг
дагаа
дагааның буду
дагааның кудуруу
дагын болбасырадыыр
дагның муңгажы
дапкырлап сыгар
дөөйлөп бодаар
дагааның чалаазы
дагнааслап чуруур
дагның оюу, дагның муңгажы
дазыл
дарыйгы
дасын доңнаар, дасын дүүр,
дасын муңгаштаар
дасынны мөөңнээр
дамды
дамчыдар
дараалал
даш
дашты эвилештирер
даянгыыш, сөлеңгииш
дежер
дежик
декши
декши арал
декши эмес ара
делгелге
делегей
делегейниң уран
чураачылары
деңнелге
деңнээр
дескинчек оюн
дизиг чурук
дизиг сөөк
дизиг холбаг
дилги
диш
диш чукшуужу, диш чукшуур ыяш

дэгдээхэй
уул
тахиа
тахияны хөл
тахияны сүүл
дахин боловсруулах
уулын мухар
давхарлан нугалах
төсөөлөх
тахияны залаа
дагнааслан зурах
уулын мухар
үндэс
дараах

утас гогцоодох
утас багцлах
дусал
дамжуулах
дараалал
чулуу
чулуу эвлүүлэх
тулгуур
цоолох
цоорхой
жигд
тэгш хэм
тэгш бус хэм
үзэсгэлэн
дэлхий

дэлхийн уран зураачид
харьцаа
харьцуулах
эргэлдүүр тоглоом
араг зураг
араг яс
хэлхээ холбоо
үнэг
шүд
шүдний чигчлүүр

допчу, тана
допчу хадаар, тана хадаар
догаашкан өң
догааштырар
догумал
догуттунбаан бөс,
 догуг чок бөс
доктаар
долгандыр чуруур
долганчык
долганчык бүдүрер
доңга
доңгулак
доңгулактаар
доңгулактаар арга
доңнап баглаар арга
доруг
доора ыяш
достак
догшин
дөөй
дөөй дең талазы,
 дөөй дең иий
дөң
дөңгелек
дөөрөктээр
дугтуйга шургудар, чагаа
хавынга шургудар
дузалаар дүр
дуң курт
дуруяа
дуушкун
дүк
дүп
дүрген саазын
дүр
дүре тудар
дүрер
дүрзү бүдүрер
дүрзү үлегер
дүрзү үндүрер, дүрзү бүдүрер

товч
товч хадах
харгалзах өнгө
харгалзуулах
нэхмэл

нэхээсгүй даавуу
зогсох
тойруулан зурах
тойрог
тойрог үүсгэх
ваар
бөөрөнхий
бөөрөнхийлөх
бөөрөнхийлөх арга
зангидах арга
хээр
хөндлөвч мод
товгор
догшин
ижил

ижил тэнцүү тал
дэнж
дов
цогих

дугтуйнд шургуулах
туслах дүр
эмгэн хумс
тогоруу
бөглөө
үс
ёроол
хуйлсан цаас
дүр
хумьж барих
хуйлах
дүрс бүтээх
дүрс загвар
дүрс үүсгэх

дүрзү
дүрзүлээр
дүрзүлүг чыпшынды
дүрзүлүг хөвир
дүрзү товаяр
дүрүм
дүъш
дүъштен соңгаар
дүъштээр
дыгыр, ээр
дыдарлыырынан хамгаалаар
дыдарылбас бөс
дыт
дэвшил хөгжүл
дээдилээр

заан
зориулаар
зориулалт
зориулаттынган сава

идиишкин
ие делегей
ие өң
ийи шыйыг
илбек шыйыг, ээр шыйыг
илбек
илбектениир
илбектээр
илейти ылгарар
илеткээр
илчирейтип чыпшырар
имгирип даараар
ине бүрү
ине
инекке сөөртүүр терген
ирмек, азыг

дүрс
дүрслэх
дүрсэн наамал
дүрсэн хэлбэр
дүрс товойх
дүрэм
үд
үдээс хойш
үдлэх
тахир
сэмэрэлтээс хамгаалах
сэмэрдэггүй даавуу
хар мод
дэвшил хөгжил
дээдлэх

З

заан
зориулах
зориулалт
зориулалтын сав

И

түлхэлт
эх дэлхий
эх өнгө
хоёр зураас
гогцоо зураас
гогцоо
гогцоолдох
гогцоодох
илт ялгарах
илтгэх
нялж наах
имэрдэж оёх
шилмүүс
зүү
үхэр тэрэг
ирмэг

ишкир
ишкирин хемчиир
ишкээр сыгар
иштии талазы, иштии ийи

эзлэхүүн
эзлэхүүнийг хэмжих
дотогш нугалах
өвөр тал

К

каасталга
каасталганының
 аргазы
каасталганың
кадары
каасталганың хол
даарашкызы
каасталганың уран чүүлү
кады домактажыыр
кадыг саазын
кадыг
кадырар
кажык шүүрээр
кажык
какпак
какпактаар
калбак дүрзү
калбак шыйыг
калбак
калбактаар
калбы
калбынан урлаар
калгыдар, калгыыр
калжан кат
капсырган саазын
капсырып сыгар
капчык
капшал, шың
карак
карактаар
карыштырар
каткырынчыг чурук
катаптаан өң
катаптаан чурук

чимэглэл, гоёл чимэглэл
чимэглэлийн арга
чимэглэлийн гадаргуу
чимэглэлийн гар оёдол
гоёл чимэглэлийн урлаг
хамтран ярилцах
хатуу цаас
хатуу
цардах
шагай шүүрэх
шагай
таг
таглах
хавтгай дүрс
өргөн зураас
хавтгай
хавтгайлах
навч
навчаар урлах
гэлдрэх
төгөл
хавсарсан цаас
хавсарч нугалах
түрийвч
хавцал
нүд
шигтгэх
зөрүүлэх
шог зураг
давтамж өнгө
давтамжтай зураг

каттышкан дүрзү
каттыштырар
каттыштырып чыпшырар
каттыжыышкын
каттыжыышкын кезээ
каът будук
каът саазын
каъттаар
кежин хамгаалаар
кезикчи
кезер
кезер шыйыг
кеп кирлээр
кериг
кидис бал
кидис
киискидер
кир
кичээндириг
коо уг шиг
коо шыйыг
кол дүр
кол өң
кончуг авьяас
коңга чечек
коңга
коңгудак
кошкар
коюу, чараш
көвей дүрзү бүдүрер
көвейтедиир, көвүдедиир
көвүк
көжеге
көжегениң кээзи
көжер даарашкы
көжүүр даарашкы
көк дээдис
көк өң
көптүң кичээнгейи
көш
көшкүн

нийлмэл дүрс
нийлүүлэх
нийлүүлэн наах
бүрдэл
бүрдэл хэсэг
давхар будук
давхар цаас
давхарлах
арьс хамгаалах
зүсэгч
зүсэх, огтлох
огтлох зураас
хиртэлт
тэлүүр
эсгий бал
эсгий
намируулах
хир
санамж
шулуун чиглэл
шулуун зураас
гол дүр
үндсэн өнгө
гарамгай авьяас
хонхон цэцэг
хонх
ахар сүүл
угалз
үзэсгэлэн
олон дүрс үүсгэх
олшруулах
хөөс
хөшиг
хөшигний хээ
шидэх оёдол
хөших оёдол
хөх тэнгэр
хөх
олны анхаарал
нүүдэл
нүүдэлчин

көшкүнчүлөр, көшкүн чон
куду сыгар
куй
куйга чурттаар
кулак
кулун
кулчалыг кээ
курт кымыскаяк
кустуг
куу өң
куурсун
куш
куштар
кушчугаш
куш уялгалаар
күрээ
күрээ шыйыг
күүкүлдээ
күүкүлдээн кино
кыдыынан көөр
кыдыы ийи,
кыдыы талазы
кызыг
кызыктыг
кызыл
кызыл кат
кызыл кезээ
кызыл сарыгөң I.
кызыл сарыг II.
кызыл холушкан өң
кызымал
кыйгаш
кылаштаар
кылыг
кылыг кылыр
кылып күүседиир
кырлаң
кыска
кыстырар
кыстырыг
кээ

нүүдэлчид
доош нугалах
агуй
агуйд амьдрах
чих
унага
пүүзэн хээ
хорхой шавьж
нахиа
зарц өнгө
гуурс
шувуу
шувууд
шувуухай
шувууг угалзлах
хүрээ
хүрээ зураас
хүүхэлдэй
хүүхэлдэйн кино
хажуунаас харах

хажуу тал
хавчаар
өхөөрдөм
улаан
улаалзгана
улаан хэсэг
улбар шар
хонд
улаан хосолсон өнгө
хавчмал
ташуу
алхах
бүтээгдэхүүн
бүтээгдэхүүн хийх
хийж гүйцэтгэх
даваа
богино
хавчуулах
хавчуурга
хээ

кээргенчиг
кээргээр

өрөвдөлтэй
өрөвдөх

Л

лаа
лааның үстүг харандаа
лент

лаа
лааны тосон харандаа
тууз

М

мага-бот
мага-боттуң ончагайы
мага-боттуң өзүлдези
мага-боттуң деңнелгези
мага-боттуң шимчээшкини
магтан чурук
майган
мал
мал амытан чуруур
мандып бадыраар
маңнай
мартан чурук
машинниң күзүвү
машинниң кабини
машинниң даарашкызы
машинни шимчедиир
медерээр
медээлел
межелик
мендилээшкинниң үлегери
миржээтир, пиивир
моол чуруктуң аргазы
моюн
моюннуң азыы
моюннуң азыы кылыр
мөң, бартык
мөөкү
мөөң
мөөңнежиир

бие
биеийн онцлог
биеийн өсөлт
биеийн харьцаа
биеийн хөдөлгөөн
магтан зураг
майхан
мал
мал амытан зурах
мандан бадрах
магнай
мартан зураг
машины тэвш
машины бүхээг
машины оёдол
машиныг хөдөлгөх
мэдрэх
мэдээлэл
довцог толгой
мэндчилгээний загвар
хуванцар
монгол зургийн арга
хүзүү
зүүлт
зүүлт хийх
өлчир
мөөг
багц
хуйлрах

мөөцнөп боор
муңгаш даарашкы
муңгаш
муңгаш шывар
муңгаштаар
мурнуу, иштии
мыйыс
мыйыс угулза
мыйыстың хевири
мяндсан удасын, торго удасын

багцалж боох
хөвөрдөх оёдол
битүү
битүү бүрэх
битүүлэх
өвөр
эвэр
эвэр угалз
эврийн хэлбэр
мяндсан утас

Н

наам боттуг дүрзү
наам хол даарашкы
нагтан чурук
ногаалай
(чазын оолдаан
тоолайның төлү)
ногаан
номнуң кыстырыы
номнуң таалыңы
номнуң чурук каасталгазы
ноорог
ноороглаар

энгийн биет
энгийн гар оёдол
нагтан зураг

бөжин I.
ногоон
номын хавчуурга
номын богц
номын зураг чимэглэл
ноорог
ноороглох

О

оваа
оваалаар
огурци
одар
ожук
ожуктуң үш дажы
ок
окту эдерти
олбук
онаалга
оңай бүдүш
ончагай
ончагай чуруур, тускай чуруур
оңгуца

овоо
овоолох
өргөст хэмх
отор
тулга
тулгын гурван чулуу
сум
сумны дагуу
олбог
гэрийн даалгавар
хялбар бүтэц
өвөрмөц
өвөрмөц зурах
онгоц

оол өң
оошку өң I.
оошку өң II.
орар
орнаштырар, тургузар
орну, таваа
орнукшудар
орнун кылыр, таваан каар
ортузу, өзек
ортузунан үлээр
орук
оруктуң шимчээшкини
орчалаң
оюг
оюун сагыш
оюун угаан
оюуннуң дүрзүлели
оюуннуң күш-ажылы
оюуннуң чурулгазын кылыр
оюуннуг
ояр

хүү өнгө
ягаан өнгө
энгэсэг өнгө
урах
байрлуулах
суурь
суурлиулах
суурь хийх
гол
голоор нь хуваах
зам
замын хөдөлгөөн
орчлон
сийлбэр
оюун санаа
оюун ухаан
оюуны дүрслэл
оюуны хөдөлмөр
оюуны зураглал хийх
оюунлаг
сийлэх

Ө

өг-бүлө
өгнүң азырал амытаны
өзүп байыыр
өзүп турар ыяш
өйгээр
өксээр дыралгак
өкүндүрер
өлчей кээ
өнер өг-бүлө
өнчек
өнчектээн чогаадышкын
өң
өң бүдүрер
өң доктаадыыр
өң доктаар
өң сиирер
өң тааржылгазы

гэр бүл
гэрийн тэжээмэл амьтан
өсөн баяжих
ургаа мод
үрэх
өгсүүр хэжүүр
дуурайлгах
өлзий хээ
өнөр өтгөн гэр бүл
өнцөг
өнцөглөсөн зохиомж
өнгө
өнгө үүсгэх
өнгө тогтоох
өнгө тогтох
өнгө уусгах
өнгө зохицол

өң талазы
өң чергелештирер
өң ылгаар
өң ылгап будуур
өң ылгап чуруур
өң ылгарлыыр
өңнерни адаар
өңнерниң хүрдүзүн деңнээр
өңнүг саазын
өңнүг удасын
өңнүң хүрдүзү
өңнүң катаптаашкыны
өөреникчилерниң кылыглары,
өөреникчилерниң бүтээли
өөрүшкү
өрүмөл
өрүп чыпшырар
өрүүр
өске түрү
өске
өскелерни кээргээр
өскерилбес
өскерлиир
өскелернен хүндүледиир

паска кээ
пиивир, миржээтир, хуву
подый идер, шанчыыр
пөш
пүржиин
пүржиинге кыстырар

саазын дүргектээр
саазын оар
саазын
саазынның бүдери
саазынның кызыы

өнгөн тал
өнгө зэрэгцүүлэн
өнгө ялгах
өнгө ялган будах
өнгө ялган зурах
өнгө ялгаруулах
өнгүүдийг нэрлэх
өнгөний хүрдийг харьцуулах
өнгийн цаас
өнгийн утас
өнгийн хүрд
өнгийн давтамж

сурагчдын бүтээл
баяр цэнгэл
сүлжмэл
өрж наах
сүлжих
хувилбар
бусад
бусдыг өрөвдөх
хувирашгүй
хувирах
бусдаар хүндлүүлэх

П

алхан хээ
хуванцар
зоох
хуш
пүрш
пүршинд хавчуулах

С

цаас хуйлах
цаас урах
цаас
цаасны үүсэл
цаасны хавчаар

саазынның кыскажы
сайман
сал
салгын I.
салгын II.
салгынны шимчедиир
салмак
салмактыг
санаар
санның билигдили
сансарның хөлгези
сарыг аът, шилги аът
сарыг өң
седиптиг чазанды
седиптиг чурук
сенсе
сергек
сеткиир
сеткил доюлдуруу,
сеткил шимчээшкени
сиген
сиген чыпшындызы
сигенниг үнүш
синген өң
солуштуруп үлээр
сомалаан чурук
сону оът
соңгуун чурук
соок
соок өң
соруул
сөлениир
сөленчилиг сандал
суг
суг будук
суг үзүм
сугнуң савазы
судалбар чурук
суук
суук будук
суулар, ушта тыртар

бичгийн хавчаар
багаж
сахал
далавч
өд
далавчийг хөдөлгөх
жин
жинтэй
тоолох
тооны билгэдэл
сансрын хөлөг
шарга морь
шар өнгө
сэдэвт баримал
сэдэвт зураг
сэнс
сонор соргог
сэтгэх

сэтгэлийн хөдөлгөөн
өвс
өвсөн наамал
өвслөг ургамал
ханасан өнгө
солбиулан хуваах
таталбар зураг
өвсний соргог
сонгосон зураг
хүйтэн
хүйтэн өнгө
соруул
налах
налуу сандал
ус
усан будаг
усан үзэм
усны сав
судалбар зураг
шингэн
шингэн будаг
сугалах

сүме
сүр сүлде
сүрлүг бадыраңгай
сыгар шыйыг
сыккан талазы
сыптаар
сырыглыг ширдек
сэтгэгдэл

зөвлөмж
сүр жавхаа
сүрлэг бадрангуй
нугалах зураас
нугалсан тал
сүвлэх
ширмэл ширдэг
сэтгэгдэл

Т

тааржылга
тааржыыр, дөөйлежиир
тайз уран чүүлү
тал
талст
тана
тананан каастаар
таңма
тараан челим
таваар, тап-биле
тараар
тарадып будуур
тарвас
теве терген
теве
тен
тенийтиир
теңгис
терек
теремеш, тээг ине
терең өң
тересин ыяш
тересин
техник технологи
тик дөрбелчин
товайтып көлеңгиледиир
товайтыыр
толбо үндүрер
толбо

зохицол
дүйцэх
тайз дэлгэцийн урлаг
бургас
талст
товч
товчоор чимэглэх
тамга
тарсан цавуу
тухлах
тархах
тараан будах
тарвас
тэмээн тэрэг
тэмээ
өргөс
тэнийлгэх
тэнгис
улиас
сүлбээр зүү
гүн өнгө
дэрс мод
дэрс
техник технологи
ам дөрвөлжин
товойлгон сүүдэрлэх
товойлгох
толбо гаргах
толбо

толболап чуруур
толболыг амьтан
тоол
тооцоолаар, санаар, бодаар
торгу
торгун туузунан каастаар
төгерик
төгерик, дугуу
төре, чазак
төрөл дөстүң ыяжы
төрөний дээди шаңналдыг
төрөний тугу
төрөний шаңналы
туг
тугтуң сывы
тудар
тураскаал
тургузу тэнхлэг
тургузу
туруш
тускай
тускай зориулалтының машини
тускай хап
туткууш
туузун саазын
түмөн чаштыг кээ
түрген дуза
тывызык
тынгарар
тээрмек сырга

толболон зурах
толботой амьтан
үлгэр
тооцоолох
торго
торгон туузаар чимэглэх
дугуй
цагираг
төр
ургийн мод
төрийн шагналт
төрийн далбаа
төрийн шагнал
далбаа
далбааны иш
барих
дурсгал
босоо тэнхлэг
босоо
байршил
өвөрмөц
тусгай зориулалтын машин
тусгай уут
бариул
туузан цаас
түмэн наст хээ
түргэн тусламж
оньсого
амилуулах
цагирган ээмэг

у

угладыкчы, углакчы
угсурар
угулза
угулза бүдүрер
угулзанан каастаар
удасын, дасын
удасын доңнаар, удасын дүүр,
удасын муңгаштаар

чиглүүлэгч
угсрах
угалз I.
угалз бүтээх
угалзаар чимэглэх
утас

утас гогцоодох

удасын чачак
удасын чүүртүүр
удурланышкак өң
ужар хеме
ужудукчу
узун
узуну
узунунан үлээр
уламчылалдыг арга
уламчылалдыг
улууг бичии хемчээ
улууг мага-бот
улууг сум
улууг чурукчу
уран бижимел
уран сагыш
уран тудуг
уран чазанды
уран чурук номчуур
уран чурук
уран чүүл кедирээдииники
уран чүүл шинчилекчи
уран чүүл
уран чүүлдү хөгжүдөр
урлаакай
урлаар
уурак мээ
уя
уя чазаар

утсан цацаг
утас гүйлгэх
эсрэг өнгө
нисдэг тэрэг
нисгэгч
урт
уртааш
уртааш нь хуваах
уламжлалт арга барил
уламжлалт
том жижиг хэмжээ
их бие
ахиу
агуу их зураач
уран бичлэг
уран сэтгэмж
уран барилга
уран баримал
уран зураг унших
уран зураг
уран сайхны хэтрүүлэг
урлаг судлаач
урлаг
уран сайхныг хөгжүүлэх
урлацгаа
урлах
уураг тархи
үүр
үүр засах

Ү

үгү
үдээр
үдээр дасын
үзүк курт
үзүк шыйыг
үйлдвэр, үлетпүр
үлегер бүдүрер
үлегер чогаадыр
үлегер шимчээр

шар шувуу
үдэх
үдэх утас
төөлүүр хорхой
тасархай зураас
үйлдвэр
загвар бүтээх
загвар зохиох
загвар хөдлөх

үлегер
үлегерлээр
үнген дүрзү
үнген кызыл сарыг өң
үнген оошку өң
үндезин дүрзүлер
үндүрер
үндүрүп чуруур
үнүш
үнүштүң сывы
үргүлчү
үрезин болбасыраар
үрезин тараар
үс
үстүг харандаа
үстүг
үт торлаар
үттээр
үүскеттинген ногаан өң
үүскеттинген өң
үүскеттинген, бүткен
үш өңнүг дагнаас
үш хемчээлдиг
үш-булуңчук

загвар
загварчлах
үүссэн дүрс
үүсмэл улбар шар өнгө
үүсмэл ягаан өнгө
үндсэн дүрсүүд
үүсгэх
үүсгэж зурах
ургамал
ургамлын иш
үргэлж
үр боловсрох
үр тарах
тос
тосон харандаа
тосон
нүх хэрэх
нүхлэх
үүсмэл ногоон өнгө
үүсмэл өнгө
үүсмэл
гурван өнгийн дагнаас
гурван хэмжээст
гурвалжин

X

хаай I.
хаай II.
хаай угулза
хааршактың ирмээ
хаваар даарашкы,
 сүрер даарашкы
хадаар
хадаар иненен доктаадыыр
хайчы
хайчылаан саазын
хайчылаан угулза
хайчылаар шыйыг
хайчылаар

хамар
хошуу
хамар угалз
хайрцагны ирмэг

туучих оёдол
хадах
хатгуур зүүгээр тогтоох
хайч
хайчилсан цаас
хайчилсан угалз
хайчлах зураас
хайчлах

хайчыны аңгайтыыр
хайрлап хамгаалаар
халбактаныыр, кербектениир
хамгаалаар хүлээлге
ханыга азар кыдырааш
хап
хара доруг
хара кат
хара ыяш, дыт
харандаа
харның кужу
хачир
хачирлыг талх
хая даш
хаяның чуруу
хевир
хек-даван
хемчээзин таартыыр
хемчээ
хепке хадаар шилби
хереглээр
херек болдурар
херексел
херелдеди чуруур
херелтээр
ховаган, хоодгай
хову шөл
хой
хол даарашкы
хол
холбаар
холбап чыпшырар
холуксаа
хоран
хоранын үндүрер
хоргулчун саазын
хорлу кээ
хостуг дүрзүлел
хостуг седип
хоюг будук
хоюг, мытпак

хайчийг ангайлгах
хайрлаж хамгаалах
авирах
хамгаалах үүрэг
хананд өлгөх дэвтэр
уут
хар хээр
үхрийн нүд
нарс
харандаа
оцон шувуу
хачир
хачиртай талх
хад чулуу
хадны зураг
хэлбэр
яргуй
хэмжээ тааруулах
хэмжээ
хувцсанд хадах гогцоо
хэрэглэх
хэрэглээ болгох
хэрэглэгдэхүүн
цацруулан зурах
цацрах
эрвээхий
хээр тал
энгэр
гар оёдол
гар
холбох
холбож наах
хоолны орц
хор
хоргүйжүүлэх
тугалган цаас
хорол хээ
чөлөөт дүрслэл
чөлөөт сэдэв
өтгөн будаг
өтгөн

хоюглаар, бичииледиир
хөвөң
хөвөңниг савхы
хөңнү ажык, сеткили делгем
хөөрге
хөөргениң менгиизези
хуюгсум будук
хөрөк чазанды
хөрөк чурук
хөрөктээш
хөрзүнге сиңер
хуу
хула
хулдаасын
хурмаст
хүлөр чазанды
хүн киртээр
хүндүлээр
хүннүң херели
хүрең өң
хүрээлел, кыдыы аразы
хүрээлелин бүрдештирер
хыйыр көөр
хыйыр
хыраамай (күзүн оолдаан
тоолойның төлү)
хыындак
хэмнэл

жижиглэх
хөвөн
хөвөнтэй савх
сэтгэл тэнэгэр
хөөрөг
хөөрөгний даалин
өтгөвтөр будук
хөрөг баримал
хөрөг зураг
хантааз
хөрсөнд шингэх
хувь
хул
хулдаас
хурмаст
хүрэл баримал
хиртэлт III.
хүндэтгэх
нарны цацраг
хүрэн
орчин
орчин бүрдүүлэх
жишүү харах
муруй

бөжин
даавууны өөдөс
хэмнэл

циркуль

Ц

гортиг

ча
ча хөвирлиг шыйыг
чаазы
чааскаансыраар
чадагай
чадагай чогаадылга

Ч

нум
нуман зураас
жааз
ганцаардах
задгай
задгай зохиомж

чадаң үнүш
чадаң ыяш
чадар каасталга
чадыг өң
чажыл
чазанды балгажы
чазанды тудар
чазанды
чазанды уран чүүлү
чазап аайлаар
чай
чайнан
чай
чайлыг чуруур
чалгыг шыйыг
чалгыг
чандмань эрдине
чаң чаңчыл
чаңчылдар
чараа чечен
чарлыг чураачылар,
алдарлыг чураачылар
чартыктаар
чартыктай чуруур
чартыктай чыпшырар
частыыр
часкы
чаттынган тургузу
чаттынган чыткыр
чаттынныг
чачак кылыр
чачактаар
чачактың баа
челер
челим
челимнен туттурар
челимнээр кезек
челээш
челээштээр
чемниң депшизи
чем

бутлаг ургамал
бут
дэлгэх чимэглэл
дэвсгэр өнгө
цацал
баримлын шавар
баримал барих
баримал
баримлын урлаг
янзлах
зай
зайнаас
орон зай
орон зайтай зурах
долгион зураас
долгион
чандмань эрдэнэ
зан заншил
зан үйл
зараа

суут зураачид
таллах
таллан зурах
таллан наах
задрах
сарьсан багваахай
дэлгэмэл босоо
дэлгэмэл хэвтээ
дэлгээс
цацаг хийх
цацаглах
цацагийн оосор
хатирах
цавуу
цавуугаар барьцалдуулах
цавуудах хэсэг
солонго
солонгорох
хоолны тэвш
идэш

чемненикчи
чем хүнезин
чең
чеңгир I.
чеңгир II.
чеп чүгүртүүр
чер
четкен чоон шар
четкилдээр
чиге мурну
чидиг кызыл өң
чиик
чиик өң
чиик чем
чиктиг дүрзү
чинчи каасталга
чиңге
чирер
чогаадылга
чогаадып бодаар
чогаап бүдүрүгжү
чожуур
чожуур, сырбаш дээр
чоза, довурак будук
чоннуң уран чүүлү, араттың
уран чүүлү
чоонсумаар дасын
чочагай
чөп
чуга
чулуктаар
чумурга
чумургазын базар
чурук
чурук кыдыраажы
чурукту дүжүрер
чуруктуг арын
чуруктуң ады
чуруктуң агуулгазы
чурукчу
чурукчунуң ады

идэштэн
хоол тэжээл
ханцуй
арам
тэн
уяа гүйлгэх
газар
амбан шар
гүйцээх
эгц өмнө
шунх
хөнгөн
хөнгөн өнгө
зууш
хачин дүрс
сувсан чимэглэл
нарийн
сэтлэх
зохиомж
ургуулан бодох
зохион бүтээгч
цочрох
цочих
зос

ардын урлаг
бүдүүвтэр утас
боргоцой
зөв
нимгэн
шалзлах
өндөг
өндгөө дарах
зураг
зургийн дэвтэр
зургийг буулгах
зурагт хуудас
зургийн нэр
зургийн агуулга
зураач
зураачийн нэр

чуруп доозар
чуруун байыдар
чуруур
чуурмак
чиң сөөрткен тевелер
чүдүрүг херексели
чүксүк
чүктээшкин, чүктешки
чүстүк, билискик
чыдар
чыдынса
чыжыргана
чылан
чылгы
чылыг өң
чылыг чоок
чимчак эт
чипшынды
чипшынды чыпшырар
чыпшырар
чыткыр
чыткыр тэнхлэг

зурж дуусах
зургаа баяжуулах
зурах
зуурмаг
жингийн цуваа
тээврийн хэрэгсэл
хуруувч
үүргэвч
бөгж
хэвтэх
чүдэнз
чацаргана
могой
адуу
дулаан өнгө
халуун дотно
зөөлөн эд
наамал
наамал наах
наах
хэвтээ
хэвтээ тэнхлэг

Ш

ша
шаар
шавар
шаг үе
шаг
шалба, калбак эмчээр
шалгын
шанчyp даараан
шанчыр
шанчыр ине
шеверлер, ус шеверлер
шенелде, туршилт
шиви
шилги аът
шимченгир, аваангыр
шимчээр оюн

зах
бөмбөлөг
давхих
цаг хугацаа
цаг
өргөн эмжээр
шүүдэр
эд хатгамал
хатгах
хатгуур зүү
урлаачид
туршилт
гацуур
зээрд морь
авхаалжтай
хөдөлгөөнт тоглоом

шимчээшкин илередиир
шимчээшкин киирер
шимчээшкин
шимчээшкинниг бүтээл
шимчээшкинниг үлегер
шимчээшкинниг чурук
шинчи түрү
шиң
шиңнежиир
шиңнештирер
ширүүн, шыңгыы
ширээ
ширээниң каасталгазы
шиш баштыг чүве
шогшуур
шоо бүдүрер
шоокар доос
шоокарлаар
шоонуң чадыы
шөйвек дөрбелчин
шөйвек
шөлсүмээр
шугам
шугамнуг саазын
шулу даш
шулу
шурап халыыр
шуткуур
шуудай
шуудар арга
шуумал
шүүр
шүүртээр, карбактаар
шывар
шыгыдар
шыгыткан саазын
шыдам, шыдамныг
шыйыг үндүдер
шыйыг чидирикчи
шыйыг
шыйыглыг чурук

хөдөлгөөн илэрхийлэх
хөдөлгөөн оруулах
хөдөлгөөн
хөдөлгөөнт бүтээл
хөдөлгөөнт загвар
хөдөлгөөнт зураг
шинж төрх
тэнцвэр
тэнцэх
тэнцүүлэх
ширүүн
ширээ
ширээний чимэглэл
үзүүртэй зүйл
шогших
шоо бүтээх
цох хорхой
эрээчих
шооны дэлгээс
гонзгой дөрвөлжин
зууван
цөлөрхөг
шугам
шугамтай цаас
мөлгөр чулуу
мөлгөр
дэгдэх
цутгах
шуудай
цувих арга
шуумал
шүүх
шүүрэх
бүрэх
дэвтээх
дэвтээсэн цаас
тэсвэр тэвчээр
зураас гаргах
зураас арилгагч
зураас
зураасан зураг

шынаа
шың бажы

нуга
хавцалын эх

Ы

ыдык
ылбырадыыр
ылгаар
ылгап көөр
ыраакшыл
ыраак чооктуң чайы
ыраакшылдыг чурук
ыт диштээр даарашкы
ыяш чонар

сэтэр
ялзлах
ялгах
ялган харах
алслалт
хол ойрын зай
алслалтай зураг
захлах оёдол
мод зорох

Э

эд чүве
эдек
эдектээш
эдиктиң баа, үдээсин
эки былгаар
элесин
элесин дөң
эник
эп найырал
эр хам
эр чүрек
эrvээнчик
эрге
эргек
эргек күүкүлдээ
эргек оюн
эргек сыңар
эргектиң бажы
эргектиң ужу
эргектиң хевири
эреген
эрии
эрдинениң саны
эрчилээр

эд юмс
хормой
хормогч
үдээс
сайтар хутгах
элс
элсэн манхан
гөлөг
эв нэгдэл
зайран
эр зориг
аалз
эрх I.
хуруу
хуруун хүүхэлдэй
хуруун тоглоом
хуруу багтах
хурууны өндөг
хурууны үзүүр
хурууны хэлбэр
эрх II.
амсар
эрдэнийн сан
эрчилэх

ээлгир
ээлээр
ээр
ээр будук
ээр мыйыс
ээр шугам
ээр шыйыг

уян хатан
ээлэх
махир
махир мөчир, тахир мөчир
эвэр махир
тахир шугам
тахир зураас

ДҮРСЛЭХ УРЛАГ, ТЕХНОЛОГИ СУРГАЛТЫН ТОЛЬ БИЧИГ БОЛОВСРУУЛАХАД АШИГЛАСАН ЭХ СУРВАЛЖ

Толь бичиг

1. Цэвэл.Я, (1966) Монгол хэлний товч тайлбар толь. УБ., Улсын хэвлэлийн хэрэг эрхлэх хороо.
2. Нарангэрэл.Н ба бус, (2018) Монгол хэлний зөв бичих дүрмийн журамласан толь.УБ., 542 х.
3. Тыва-орус словарь, (1968) Москва.

Сурах бичиг

1. Гансүх.Х ба бус, (2013) “Тыва дыл I” (тува цагаан толгойн гарын авлага) УБ., 124х.
2. Гансүх.Х ба бус, (2014) “Тыва дыл II” (тува хэл II гарын авлага) УБ., 118х.
3. Гансүх.Х ба бус, (2016) “Тыва дыл III” (тува хэл III гарын авлага) УБ., 136х.
4. Гансүх.Х ба бус, (2017) “Тыва дыл VI” (тува хэл VI гарын авлага) УБ., 120х.
5. Гансүх.Х ба бус, (2018) “Тыва дыл V ” (тува хэл V гарын авлага) УБ., 119х.
6. Цэдэн-Иш.Д ба бус, (2018) “Дүрслэх урлаг, технологи I” УБ., 74х.
7. Цэдэн-Иш.Д ба бус, (2014) “Дүрслэх урлаг, технологи II” УБ., 76х.
8. Цэдэн-Иш.Д ба бус, (2020) “Дүрслэх урлаг, технологи III” УБ., 68х.
9. Цэдэн-Иш.Д ба бус, (2020) “Дүрслэх урлаг, технологи IV” УБ., 72х.
- 10.Цэдэн-Иш.Д ба бус, (2020) “Дүрслэх урлаг, технологи V” УБ., 76х.

Бусад

1. Гансүх.Х, (2015) “Тыва дыл II” башкылар ному (тува хэл II багшийн ном) УБ.
2. Гансүх.Х, (2016) “Тыва дыл III” башкылар ному (тува хэл III багшийн ном) УБ.
3. Гансүх.Х, (2017) “Тыва дыл VI” башкылар ному (тува хэл IV багшийн ном) УБ.
4. “Хос хэлээр сургалт явуулдаг ерөнхий боловсролын сургуулийн эх хэлний сургалтын хөтөлбөр, суралцахуйн удирдамж” (2013) УБ.
5. Нутгийн ахмад настангуудаас авсан ярилцлага.

Эмхэтгэн боловсруулсан:
Ч. Ганчимэг, Д. Торной, Х. Отгонсүх, Ж. Оюун

Ерөнхий редактор: Х. Гансүх (Ph.D)

Редакторын баг:
Х. Батсүх, Б. Баярсайхан (Ph.D), Х. Нарангарав

Зөвлөх баг:
М.В. Бавуу-Сюрюн (Sc.D), У. Туяа (Ph.D)

Талархал

Хос хэлний сургалтад онцгой анхаарч, сургалтын чанарыг сайжруулах зорилготой энэхүү сургалтын толь бичгийг эмхэтгэн боловсруулах ажлыг дэмжсэн Боловсрол, шинжлэх ухааны сайд Л.Энх-Амгалан, Боловсролын судалгааны үндэсний хүрээлэнгийн удирдлагууд болон толь бичгийг сурагчдад түгээх ажилд санхүүгийн дэмжлэг үзүүлсэн НҮБ-ын Хүүхдийн сан, Дэлхийн банкны хамт олонд сурагчдынхаа өмнөөс гүн талархал илэрхийлье.

Орчин цагт мартагдаж буй хуучны тува үг хэллэгийн талаар мэдээлэл өгч, толийн чанарыг сайжруулахад тус нэмэр болсон Баян-Өлгий аймгийн Цэнгэл сумын нутгийн ахмад настан буурлууддаа баярлалаа